

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Násilná kriminalita mladistvých

Násilná kriminalita mladistvých osob je v současné době stále aktuální a závažnou problematikou v naší společnosti. Vzhledem k tomu, že mladiství procházejí důležitým a pro budoucnost rozhodným obdobím, se tedy jedná o skupinu, která je více zranitelná a ovlivnitelná okolními negativními jevy, které mohou osobu mladistvého dovést až ke kriminálním epizodám.

Ačkoliv podle ustanovení § 126 trestního zákoníku se osoba mladší osmnácti let považuje za dítě a totéž vyplývá i z Úmluvy o právech dítěte, která v čl. 1 vymezuje, že dítětem se rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve, tak podle speciální úpravy a to konkrétně zákonem č. [218/2003 Sb.](#), zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění, je mladistvý definován podle ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) jako „**osoba, která v době spáchání provinění dovršila patnáctý rok a nepřekročila osmnáctý rok svého věku**“. Za mladistvého je tak možno považovat osobu dnem, jež následuje po dni, kdy osoba dovršila patnáctý rok věku. V den svých patnáctých narozenin je osoba ještě považována za dítě mladší patnácti let, tudíž je ještě trestně neodpovědná pro nedostatek věku. Oproti tomu v den svých osmnáctých narozenin je osoba stále ještě považována za mladistvého.[1]

Obecně kriminalita je pojmem užším a podřazeným pojmu delikvence, jelikož postihuje pouze jednání, které je upraveno v trestních kodexech, lze tedy hovořit o tzv. *legální definici kriminality*. [2] Na kriminální chování se nahlíží jako na chování, které narušuje standardní a plynulý chod společnosti, tudíž ho můžeme nazvat chováním společensky destruktivním. Každá společnost své hodnoty chrání a brání je tak před daným antisociálním chováním, které je ohrožuje. [3] Násilnou kriminalitu lze označit jako obecný pojem pod sebe podřazující všechna úmyslná jednání, které jsou páchany proti osobě nikoliv jednání směřující proti věci, s tím, že objektivní stránku lze definovat jako užití násilí nebo pohrůžky násilí či jiné těžké újmy. [4] Tento druh kriminality je součástí tzv. obecné kriminality a považujeme ho za určitý ukazatel míry úspěšnosti státu a společnosti o kontrolu kriminality. [5] Násilí podle psychologického pojetí lze chápat jako patologický způsob interakce daného jedince nebo skupiny s okolím. Můžeme sem přiřadit všechny aktivity, kterými si jedinec nebo skupina utváří a usměrňuje vztahy k sociálnímu okolí způsobem, který lze považovat za agresivní nebo manipulativní. [6] Přesnější definici pojmu násilí nám uvádí Světová zdravotnická organizace, která násilí definuje jako „*záměrné použití nebo hrozba fyzické síly proti sobě samému, jiné osobě nebo skupině či společnosti osob, které působí nebo má vysokou pravděpodobnost způsobit zranění, smrt, psychické poškození, strádání nebo újmu*“. [7] Nejobvyklejší pojetí je však to, které se omezuje na útok na fyzickou či psychickou integritu člověka, kdy dochází k úmyslnému použití násilí nebo pohrůžky použitím násilí vůči jiné osobě. [8]

Násilná kriminalita není pojmem právním, ale kriminologickým. V trestním zákoně nenajdeme přesnou definici pojmu násilí, výjimkou je ust. § 119: „*Trestný čin je spáchán i tehdy, je-li spáchán na*

osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí nebo jiným podobným způsobem.“[9] Trestní zákon neuvádí násilné trestné činy jako ucelenou skupinu. U řady trestných činů je násilí pouze jako alternativní znak nebo kvalifikovaný znak skutkové podstaty. Jedná se například o trestné činy podle § 325 násilí proti úřední osobě, § 352 násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, § 173 loupež apod. V trestním zákoně jsou také trestné činy, které jsou páčány násilím, ať už přímo použitím násilí nebo pod pohrůžkou použití násilí, ale znakem dané skutkové podstaty nejsou. Jsou to zejména trestné činy podle § 358 výtržnictví, § 344 vzpoura vězňů, § 198 týrání svěřené osoby a další.[10] Pojem násilná kriminalita je užíván zejména Policií ČR a definuje ji trestnými činy, které pod tento pojem zahrnuje a určuje takticko-statistickou klasifikaci trestných činů, jež je vymezena paragrafy trestního zákona.[11]

V rámci násilné kriminality za zmínku stojí i šikana, která je ve vztahu k mladistvým jednou z nejčastějších forem projevu násilného chování a jejíž trend lze hodnotit jako vzestupný a dalším významným aktuálním kriminálním jevem je domácí násilí, které patří mezi vysoce rozšířenou formu násilného jednání ve společnosti. Pro zajímavost se uvádí, že *„pravděpodobnost být napaden a poraněn či usmrčen v bezpečí domova členy rodiny je třikrát větší než pravděpodobnost napadení na ulici a že každou osmou českou ženu partner bije.*“[12] Domácí násilí je do své frekvence a závažnosti nejvíce podceňovanou formou násilného jednání. Jeho forma je vysoce latentní a málo kontrolovaná. Ve světovém měřítku je nutno uvést terorismus jako další formu násilné kriminality, kdy její podstatou je šířit strach, nejistotu a cílovou skupinou jsou nevinní lidé.[13]

Rozložení násilné kriminality ve společnosti je nerovnoměrné a je závislé na sociodemografických charakteristikách pachatelů. Jako pachatele z pohledu trestního práva chápeme osoby trestně odpovědné, to znamená osoby příčetné a starší 15 let. Mezi sociodemografické charakteristiky řadíme pohlaví, věk, sociálně-ekonomický status, stupeň dosaženého vzdělání, bydlení apod.[14] Násilné kriminality se častěji dopouštějí příslušníci nízkých sociálně-ekonomických vrstev než příslušníci vrstev středních a vyšších, osoby, které jsou nevzdělané než osoby vzdělanější a lidé bydlící ve městě než lidé, kteří bydlí na vesnici. [15]

Mezi rizikové faktory vzniku takového násilného chování jsou nejčastěji psychické problémy daných osob, poruchy chování, nízký socioekonomický status, nedocházení do školy, špatné školní výsledky, odkázanost na sociální služby, užívání alkoholu a drog v brzkém věku, skutečnost, že se osoba stala v rodině obětí násilí, zneužívání anebo zanedbávání.[16]

Tyto kriminogenní faktory, které vyvolávají násilnou kriminalitu ne zřídka již u mladistvých, můžeme rozčlenit na dvě základní a nejdůležitější skupiny. Prvním faktorem je vliv rodiny, ve které daný jedinec vyrůstá. Pokud rodina selhává v předávání nenásilných hodnot dětem, je zde velká pravděpodobnost, že si děti zvolí v dospělosti, ale i před dosažením zletilosti v kolektivu přátel či známých násilný způsob jednání. Chování dětí vyplývá zejména z napodobování, což je nejzákladnější sociální proces učení. Násilné vzory chování rodičů, charakteristické hlavně častými a přísnými tělesnými tresty, se pak přenáší na děti, které toto chování napodobují v různých situacích, v nichž se ocitají mimo rodinné prostředí. Druhým faktorem jsou platné normy chování ve společnosti, jež jsou závislé na tom, jak společnost násilí hodnotí, jakou mu dopřává prestiž, jak ho definuje, zda jako legitimní či funkční. To vše má velký vliv na rozvoj hodnot jednotlivce.[17] Naše společnost je pod vlivem kultury, politiky, současné civilizace a masmédií. Význam agrese a smrti je nivelizován akčními filmy, zprávami z bojišť a z teroristických akcí, počítačovými hrami apod., k nimž mají děti a mladiství stále větší a volnější přístup. Stává se tak z toho něco běžného a dochází ke ztrátě schopnosti se vcítit do druhého. Žijeme v čím dál tím větší citové izolaci. S tím se pak snižuje práh agresivity.[18]

Typickým charakteristickým rysem kriminality mládeže je její skupinovitost. K delikventnímu jednání

mládeže dochází ve skupinách, které jsou složeny zpravidla z řad vrstevníků. Ti jsou pro mladého jedince důležití, a to zejména z hlediska vytváření vztahů a sociálních vazeb. Skupina vrstevníků se tak pro dospívajícího jedince stává referenční skupinou, která má velký vliv na formování jeho hodnotového systému. Jako další charakteristické znaky kriminality mládeže jsou neadekvátnost jednání, neschopnost odložit uspokojení svých potřeb a nadměrná brutalita. Atraktivnost, módnost věcí jsou hlavním kritériem pro mladou populaci. Ovšem k udržení kroku s trendem nemají obvykle dostatek financí, aby získali dostatečné množství financí, které obvyklou cestou získávají obtížně, uchylují se k volbě deviantního způsobu opatření. Ovšem díky tomu, že se mladiství nechají snadno strhnout k delikventnímu jednání, které podporuje touha po dobrodružství, touha po vzrušení, si neuvědomují, jaké následky mohou z jejich jednání nastat. Jako další významný aspekt odborníci uvádějí nedostatečnou přípravu a plánování. Typickým projevem tohoto aspektu je například náhodnost místa a času činu nebo nevhodně použité nástroje a s tím souvisí zanechání většího množství stop a nedokonalá konspirace.[19]

Pro představu o tom, jak se v České republice vyvíjí trend násilné kriminality mladistvých, byl na základě statistických údajů z internetových stránek Policie ČR vypracován graf, který znázorňuje vývoj procentuálního podílu násilné kriminality na celkové kriminalitě mladistvých v letech 2000-2015. Jak je z grafu patrné, podíl násilné kriminality má dlouhodobě vzestupnou tendenci, což rozhodně nelze hodnotit pozitivně, a podíl násilné kriminality mladistvých ve srovnání s rokem 2000 a 2015 se výrazně zvýšil.

JUDr. David Řezníček, LL.M., Ph.D.

Mgr. Tomáš Černický

[Řezníček & Co. s.r.o., advokátní kancelář](#)

U Černé věže 66/3
370 01 České Budějovice

Tel.: +420 386 323 247

Fax: +420 383 839 361

e-mail: recepce@reznicek.com

[1] Šámal, P., Válková, H., a kol., Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 10-11.

[2] Firstová, Jana, Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech, Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s.14-15.

[3] Schelleová, I., a kolektiv, Právní postavení mladistvých 1. vydání, Praha: EUROLEX BOHEMIA, s.r.o., 2004, s. 21.

[4] Kolektiv autorů, Násilná kriminalita v nejisté době, Praha: Institut pro kriminologii a sociální

prevenci, 2015, s. 32.

[5] Novotný, O., Zapletal, J. a kolektiv, Kriminologie - 2. přepracované vydání, Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 282-285.

[6] Spurný, J., Psychologie násilí, 1. vydání, Praha: Eurounion, s.r.o., 1996, s. 1-17.

[7] Kolektiv autorů, Násilná kriminalita v nejisté době, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 21.

[8] Novotný, O., Zapletal, J. a kolektiv, Kriminologie - 2. přepracované vydání, Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 282-285.

[9] Zákon č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník, § 119

[10] Novotný, O., Zapletal, J. a kolektiv, Kriminologie - 2. přepracované vydání, Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 282-285.

[11] Kolektiv autorů, Násilná kriminalita v nejisté době, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 18.

[12] Novotný, O., Zapletal, J. a kolektiv, Kriminologie - 2. přepracované vydání, Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 291-292.

[13] Novotný, O., Zapletal, J. a kolektiv, Kriminologie - 2. přepracované vydání, Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 292-293.

[14] Novotný, O., Zapletal, J. a kolektiv, Kriminologie - 2. přepracované vydání, Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 282-285.

[15] Novotný, O., Zapletal, J. a kolektiv, Kriminologie - 2. přepracované vydání, Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 282-285.

[16] Kolektiv autorů, Násilná kriminalita v nejisté době, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 18.

[17] Novotný, O., Zapletal, J. a kolektiv, Kriminologie - 2. přepracované vydání, Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 294-295.

[18] Kolektiv autorů, Násilná kriminalita v nejisté době, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 35.

[19] Firstová, Jana, Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech, Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 30-32

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)
- [Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026](#)
- [Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS](#)
- [Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob](#)